

COORDONATE DEMOGRAFICE ȘI SOCIALE ALE FAMILIEI RURALE

MARIA FULEA

Mediul rural în ansamblul său reflectă și simultan este consecința strategiei dezvoltării social-economice, demografice și politice în diferite etape ale societății în general.

Comunitatea familială reprezintă un sistem dinamic de sine stătător, un sistem relativ închis, care își menține limitele, și se integrează mecanismului social, având un pronunțat caracter istoric. Înscriindu-se ca subsistem în sistemul social — familia reprezintă factorul de integrare în sistemul și valorile mediului integrator. Ritmul, durata și amploarea integrării în colectivitatea respectivă este influențată deopotrivă atât de eficiența factorului integrator cât și de dinamismul integrantului, de orientarea structural-funcționalistă a familiei, de strategia dobândirii și menținerii echilibrului necesar tuturor componentelor ei. Funcțiile familiei sunt generale și concomitent specifice diferitelor etape de evoluție ale sistemului social. Funcțiile cu caracter general sau primare se referă la factorul biologic, demografic și economic de asigurare a nivelului de trai. Paralel cu acestea familia își exercită funcția de educare și socializare a componentelor, de control social și de inter/extrarelaționare la indivizi și grupuri sociale relativ omogene etc.

Dinamica socială a mediului rural, în ansamblu, s-a repercutat asupra dimensionării gospodăriei, familiei, asupra funcționalității ei, a rolului în viața social-economică, indiferent de tipul acesteia, de zona geo-economică.

I. Schimbări demografice

În prezentul material* interesul în abordarea tematică a constat în identificarea mutațiilor care au avut loc în familia (gospodăria) rurală în procesul evoluției așezărilor sătești din perioada ante și post decembristă.

Analiza la nivelul mediului rural a principalilor indicatori demografici ai populației prezintă interes în abordarea funcției biologice și inclusiv sociale a familiei în speță (tabel 1).

* În acest articol s-au efectuat calcule pe baza datelor surselor:

1. *Anuarul demografic al R.S.R.*, 1974; 2. Direcția Centrală de Statistică, *Anuarul statistic al R.S.R. pentru anii 1975—1988* D.C.S. și *Anuarul statistic al României pentru anii 1989—1992*, Comisia Națională pentru Statistică; 3. Comisia Națională pentru Statistică, *Recensământul populației și locuințelor din 7. I. 1992*. Rezultate generale obținute. Prelucrare selectivă 3%, București, febr. 1993 și Rezultate generale. Populație, gospodării, locuințe, București, octombrie 1993; *Date statistice privind rezultatele recensământului populației* ale Direcției județene de statistică Vaslui; 4. Anchete sociologice pe probleme socio(-demografice, realizate de autoare (1974—1994).

Tabelul 1

Dinamica principalilor indicatori demografici ai populației rurale din România

Anul	Rata de ruralizare	Rata de natalitate	Rata de mortalitate generală	Rata de mortalitate natalitate *	Rata mortalității infantile	Sporul natural
25.I.1948	76,6	26,2	16,1	2,3	148,0	10,1
21.II.1956	68,7	26,3	10,6	1,9	85,8	15,7
15.III.1966	61,8	16,1	8,9	1,6	48,9	7,2
1.VII.1970	63,1	22,6	10,4	1,4	51,2	12,2
5.I.1977	56,4	20,4	11,5	1,0	35,1	9,1
1.VII.1980	54,2	17,7	12,0	0,9	32,4	5,7
1.VII.1985	50,0	15,5	13,0	0,8	29,6	2,5
1.VII.1989	46,8	16,8	12,9	0,7	29,3	3,9
7.I.1992	45,7	12,9	14,8	0,6	25,7	-1,9

* S-a raportat la 100 născuți vii.

Este arhicunoscut faptul că populația rurală în perioada socialistă a înregistrat o tendință de scădere progresivă, consecință directă a acțiunii de cooperativizare a agriculturii și de industrializare forțată a mediului urban.

Mobilitatea geografică și inter medii sociale s-a menținut după anii 1950—1960 la rate înalte, determinând reducerea substanțială a populației rurale, ajungând în anul 1992 la 45,7%.

Acțiunea directă a factorilor economici și sociali, care a determinat reducerea constantă a standardului de viață ca și lipsa unui ideal și a unei speranțe, a dus la schimbarea comportamentului reproductiv al populației rurale. În consecință rata natalității populației stabile din rural s-a redus drastic de la 26,2‰ în anul 1948 la 16,8‰ în 1989. Tendința de scădere a ratei natalității a continuat într-un ritm accentuat și după evenimentele din decembrie 1989, astfel că la recensământul populației din 1992 acest indicator avea valoarea de 12,9‰. Diferențieri semnificative ale ratei natalității populației rurale se remarcă la nivel geozonal. În general, județele din Moldova dețin recordul în privința natalității, iar cele din Banat și Transilvania înregistrează valori mai reduse ale acestui important indicator demografic și, nu numai. În 1989, de exemplu, rata natalității rurale era în județul Iași 22,5‰, Vaslui 21,2‰, Bacău, 20,1‰, în timp ce în satele din județul Hunedoara se estima doar la 11,0‰, în Caraș-Severin la 12,2‰, iar la Arad era de 14,4‰ etc. Evident, în interpretarea dinamicii ratei de natalitate trebuie să se țină cont de structura pe grupe de vârstă și sex a populației rurale. În general comportamentul reproductiv al populației este intens influențat de condițiile economice, de statutul instructiv-educational al partenerilor și în mod tot mai decisiv de gradul de emancipare al femeilor-soții.

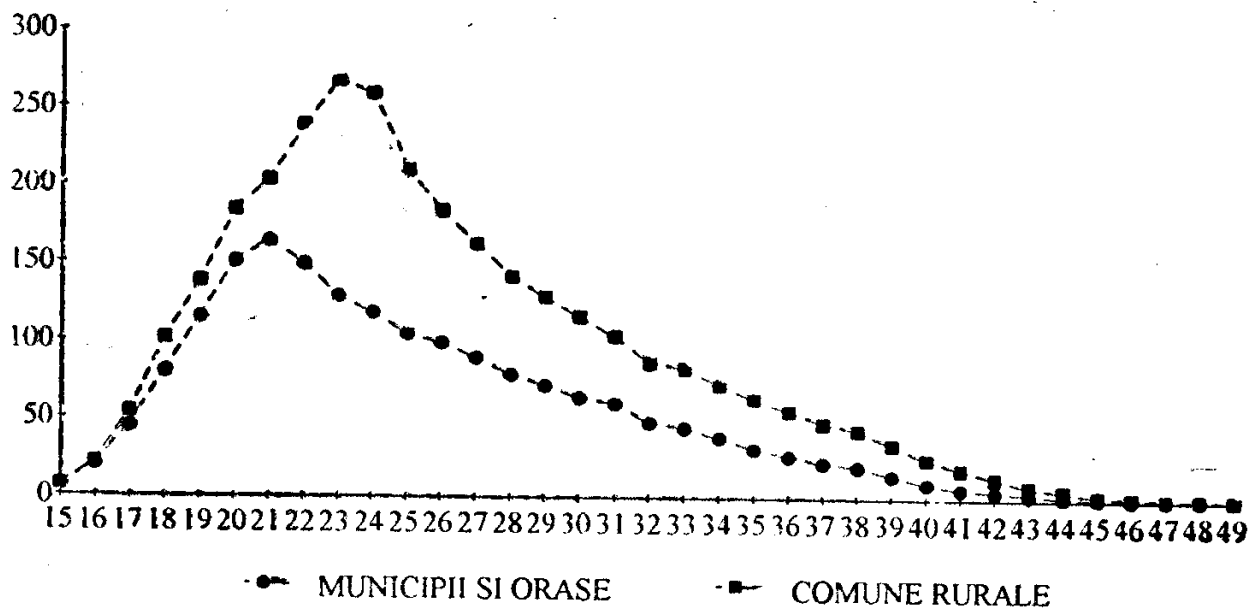
Reducerea constantă a populației rurale s-a datorat decisiv procesului migrațional de tip rural-urban, dar într-o însemnată măsură și scăderii constant progresive a sporului natural care, fenomen unic — a ajuns să înregistreze valori negative ($-1,9\%$) în anul 1992, în timp ce pe total țară valoarea acestui indicator era în 1992 ($-0,2\%$) evident, influențând pozitiv populația urbană.

Așadar, în anul 1992, în mediul rural s-au născut 136 377 de persoane și au decedat 157 074, raportul fiind subunitar de 0,87 determinând valoarea negativă a sporului natural.

În anul 1992 spor natural pozitiv a înregistrat populația rurală doar din județele Bacău $4,0\%$, Bistrița-Năsăud, $3,0\%$, Constanța, $1,1\%$, Galați, $3,6\%$, Iași $5,5\%$, Maramureș $1,0\%$, Neamț, $2,7\%$, Sibiu, $1,1\%$, Suceava, $4,7\%$, Vaslui, $3,1\%$, Vrancea, $0,7\%$. Restul celor 29 de județe au înregistrat sporuri naturale cu valori negative de până la $-10,2\%$ (Hunedoara). În aceste condiții se impune cu necesitate elaborarea unei strategii demografice pe termen scurt și mediu pentru revigorarea satelor sub raportul populației cu atât mai mult cu cât, tendința migrației de reîntoarcere este practic redusă, iar privatizarea agriculturii necesită resurse umane din contingente de vârstă tinere. Distorsiunea valorii seriei reale a sporului natural al populației rurale se datorează politicii pronataliste, legislației cu caracter demografic din anii precedenți.

Rata mortalității generale a populației rurale înregistrează pe toată perioada luată în calcul valori ridicate, la cote îngrijorătoare se menține însă rata mortalității infantile, deși comparativ cu anul de bază (1948) a scăzut

FERTILIT. FEM. PE ANI SI MEDII SOC.

Grafic nr. 1

de peste 5,5 ori. Mortalitatea generală a populației este influențată de tendința accentuată de îmbătrânire demografică a populației, de creșterea gradului de morbiditate ca urmare a curenței rețelei medico-sanitare în rural și în general a standardului de viață precar al populației rurale, a muncii grele din agricultură.

Sporul natural mai redus (1992) al populației rurale nu se datorează atât tendinței de reducere a natalității, cât creșterii indicilor de mortalitate. Acest lucru este confirmat de valorile superioare ale fertilității feminine din colectivitatea rurală. În acest sens este edificatoare curba comparativă rural-urbană a valorii fertilității feminine din anul 1973 (*grafic nr. 1*).

Analiza comparativă a curbei fertilității specifice a populației feminine atestă, cu excepția vârstei de 15 ani, valori net superioare populației de referință din mediul rural. La nivel țară raportul de fertilitate feminină intermedii sociale era de 1,42 în favoarea celor din rural. În timp ce în municipii și orașe numărul născuților vii la 1000 femei cuprinse în intervalul de vârstă de la 15—49 ani era de 57,0, în comunele rurale efectivul acestora se ridica la 80,8. Indicii de fertilitate ai femeilor din rural se mențin la cote superioare comparativ cu cei din centrele urbane. Exemplificăm această tendință pe baza situației din județul Vaslui, în anul 1991, (*tabel 2*).

Tabelul 2

Fertilitatea populației feminine a județului Vaslui pe medii și pe grupe de vârstă în anul 1991*

Grupa de vârstă	Total	Urban	Rural
Total 15—49 ani	68,1	46,5	88,1
15—19	50,5	32,8	58,9
20—24	161,3	137,3	175,4
25—29	102,3	72,6	148,9
30—34	53,0	28,5	178,0
35—39	27,8	13,5	58,0
40—44	9,6	3,7	14,9
45—49	0,5	x	0,8

x — sub 0,1%

Fertilitatea populației feminine din comunitățile rurale ale județului Vaslui este net superioară celei din centrele urbane atât pe total, cât și în limitele de interval ale grupelor de vârstă, ceea ce semnifică influența determinantă în creșterea naturală a populației pe seama natalității.

La nivelul țării deși proporția populației rurale se estima în 1992 la 45,7%, aportul ruralului la efectivul născuților vii continuă să primeze reprezentând 52,3% din total. Contribuția ruralului la natalitatea țării a scăzut, în 1973 se estima la 62,94%. La aceasta dacă se adaugă natalitatea în orașe a populației emigrante din rural, atunci situația este mai favorabilă populației din rural.

II. Dimensiuni și schimbări socio-demografice ale familiei rurale

La nivelul familiei (gospodăriei) rurale sau mai corect spus din comunitatea rurală se abordează conexiunea dintre factorul demografic și social (educațional și profesional) al componentilor activi și ocupați din numeroase

* Direcția județeană de statistică Vaslui, Populația județului Vaslui, 1992, Coordonator Costică Pencu.

Tabelul 3

Distribuția gospodăriilor din mediul rural în funcție de numărul persoanelor active și efectivul persoanelor care le alcătuiesc la recensământul din 15.III.1966

Numărul persoanelor active în gospodărie	Gospodăria totală	Gospodăria alcătuită din:									Nr. persoanelor active în gospodărie	
		1 pers.	2 pers.	3 pers.	4 pers.	5 pers.	6 pers.	7 pers.	8 pers.	9 pers.		10 pers.
Gospodării — total	100,00	11,05 100,00	21,81 100,00	21,73 100,00	21,14 100,00	12,89 100,00	6,58 100,00	2,78 100,00	1,19 100,00	0,50 100,00	0,33 100,00	3,5
fără persoane active	7,54	38,86	1,32	0,33	0,20	0,16	0,17	0,21	0,20	0,31	0,31	1,5
cu 1 persoană activă	19,68	61,14	15,37	10,48	7,04	5,57	5,38	5,45	4,80	4,51	4,51	2,3
cu 2 persoane active	50,23		64,67	61,36	47,80	37,62	33,14	29,19	25,26	17,97	17,97	3,5
cu 3 persoane active	14,16		18,64	19,31	24,49	25,27	25,23	25,14	25,73	23,32	23,32	4,5
cu 4 pers. active	6,65			8,52	17,30	23,52	22,20	21,88	22,71	23,76	23,76	5,4
cu 5 pers. active	1,39				3,17	6,66	10,22	11,90	12,68	16,61	16,61	6,4
cu 6 pers. active	0,29					1,20	3,22	4,88	6,20	8,46	8,46	7,5
cu 7 pers. active	0,05						0,44	1,21	2,01	3,58	3,58	6,7
cu 8 pers. active	0,01							0,14	0,35	1,21	1,21	10,0
cu 9 persoane active și peste	X								0,06	0,27	0,27	11,2

— în % —

așezări rurale cu diferite profiluri economice ca și pe analiza schimbărilor demografice dar cu puternice influențe sociale asupra microgrupului familial. O primară estimare se referă la proporția tipurilor de gospodării și implicit de familii din comunitățile rurale, la raportul ponderii dintre gospodăriile rurale și urbane, evident pe tipuri demografice.

Schimbări importante sub raport demografic au avut loc în perioada de referință în familia și respectiv gospodăria rurală. În primul rând a continuat să se reducă talia demografică a familiei determinată de mobilitatea geografică și profesională, de încetinirea ritmului natalității, de scăderea sporului natural al populației rurale. Consecință a acestor tendințe demografice s-a redus corespunzător și efectivul componentilor activi ai gospodăriei, ca și ponderea gospodăriilor alcătuite din 5 persoane și peste. În acest sens vom prezenta corelația acestor parametri rezultați din recensământul populației din 1966 și 1992 (tabel 3).

În 1966 circa 70% din totalul gospodăriilor rurale aveau în componența lor 1—2 persoane active. Numărul gospodăriilor formate din 3—4 persoane active reprezentau peste 20% din totalul lor. Gospodăriile alcătuite din 2—4 persoane reprezentau peste 63%, iar efectivul persoanelor active ce revin în medie pe o gospodărie se estimează la 3,5.

La recensământul populației din 7.I.1992 se remarcă schimbări atât în ceea ce privește numărul persoanelor active din gospodărie, cât și talia ei demografică (tabel 4).

Tabelul 4

Distribuția gospodăriilor din mediul rural în funcție de numărul persoanelor active și efectivul persoanelor care le alcătuiesc, la recensământul din 7.I.1992

— în % —

Nr. pers. active din gospodărie	Gospodării total	1 pers.	2 pers.	3 pers.	4 pers.	5 pers.	6 pers.	7 pers. și peste	nr. mediu de pers./gosp.
Gospod. total	100,00	18,02	28,73	17,32	14,70	10,12	6,18	4,93	3,12
Gosp. fără pers. active	30,62	76,52	49,43	10,25	3,16	2,04	2,08	2,88	1,70
Gosp. cu 1 pers. activă	26,34	23,48	29,87	33,08	23,09	21,50	19,16	21,01	2,96
Gosp. cu 2 pers. active	27,64		20,70	41,80	46,38	40,06	35,30	27,99	3,79
Gosp. cu 3 pers. active	9,95			15,10	19,63	21,57	21,60	18,67	4,58
Gosp. cu 4 pers. active	4,16				7,74	12,08	15,78	16,64	5,51
Gosp. cu 5 pers. active și peste	1,29					2,75	6,08	12,81	6,86

O primă constatare în dinamica acestor momente critice se referă la creșterea masivă a numărului de gospodării rurale fără persoane active, de la 7,54% în 1966, la 30,62% în 1992. S-a redus concomitent ponderea gospodăriilor formate din 2—4 persoane active de la 63% în 1966 la 41% în 1992 ca urmare directă a procesului migrațional. La 7.I.1992 numărul mediu al persoanelor ce revine pe o gospodărie rurală se estimează la 3,12.

În această perioadă, de asemenea, s-au produs mutații și în privința structurării gospodăriilor rurale pe nuclee familiale. (tabel 5).

Tabelul 5

Distribuția gospodăriilor populației din comunitățile rurale ale județului Vaslui în funcție de numărul persoanelor ce le alcătuiesc, pe nuclee familiale, la recensământul din 1977 și 1992

Tipuri de gospodării		5.I.1977	7.I.1992
Total gospodării ale populației	Gospodării	100,00	100,00
	Persoane	100,00	100,00
Total gospodării	Gospodării	83,08	78,82
	Persoane	94,82	92,55
Alcătuite din 1 nucleu familial	Gospodării	98,18	94,62
	Persoane	97,24	91,01
Alcătuite din 2 nuclee familiale	Gospodării	1,79	5,21
	Persoane	2,67	8,56
Alcătuite din 3 nuclee familiale și peste	Gospodării	0,03	0,17
	Persoane	0,09	0,43
Total gospodării	Gospodării	16,92	21,18
	Persoane	5,18	7,45
Alcătuite dintr-o singură persoană	Gospodării	96,00	94,24
	Persoane	91,00	88,42
Alcătuite din 2 sau mai multe persoane	Gospodării	4,00	5,76
	Persoane	8,40	11,58

La nivelul ruralului județului Vaslui în 1977 proporția gospodăriilor se estima la 72,63%, iar raportul ponderii gospodăriilor din rural comparativ cu cele existente în urban are valoarea de 2,65; proporții similare (73,92%) se constată și în privința numărului de persoane aparținând acestor gospodării. Structura gospodăriilor din comunitățile rurale prezintă ponderi diferite față de cele din urban după cum urmează: raportul ponderii gospodăriilor familiale (r/u) = 2,60; raportul ponderii gospodăriilor nefamiliale = 2,94. Important de subliniat este faptul că s-a înregistrat în mediul rural o

tendință netă de scădere progresivă a efectivului gospodăriilor compuse din 2 și 3 nuclee familiale, de creștere constantă a gospodăriilor alcătuite dintr-un singur nucleu familial. În acest sens se estimează că raportul ponderilor gospodăriilor formate din 2 nuclee familiale (r/u) = 1,95, iar a celor alcătuite din 3 nuclee familiale de 1,06, deci aproximativ la egalitatea cu gospodăriile (cu 3 nuclee) din mediul urban. Între proporția gospodăriilor și a efectivului de persoane ce le compun se păstrează un echilibru, abaterile fiind extrem de reduse, variația fiind 1%—1,5% din acest considerent n-am operaționalizat aceste factor.

Conexiunea dintre variabila independentă (x) număr de gospodării familiale distribuite în funcție de nucleele familiale din care se formează și variabila dependentă (y) efectivul persoanelor corespunzător structurii gospodăriilor familiale estimată prin coeficientul de corelație (prin momentul produselor) reprezintă o legătură foarte intensă, $r = 0,99$, și coeficientul de determinare de 0,98, deci corelația este de determinare. Corelația dintre structura gospodăriilor și factorul demografic s-a estimat prin raportul dintre dimensiunea demografică a gospodăriilor din rural în comparație cu cele din urban: **a.** Total gospodării — 1,07; **b.** Gospodării familiale — 1,09; **c.** Gospodării nefamiliale — 0,93; **d.** Gospodării formate din 1 nucleu familial — 1,10; **e.** Gospodării formate din 2 nuclee familiale — 1,06; **f.** Gospodării formate din 3 nuclee familiale — 0,97. Raportul dintre „talie” gospodăriei și a familiei în mod concomitent privind mediile sociale prezintă tendința accentuată de similaritate, diferențierile în componența demografică a tipurilor de familii din comunitățile rurale și urbane concentrând valori extrem de reduse, abateri de 10%. Tendința de omogenitate, sub raport demografic, a tipurilor de gospodării (familii) din cele două medii sociale reiese cu pregnanță din distribuția lor în funcție de rang. Ierarhizarea tipurilor de gospodării (familii) în funcție de rangul demografic aferent celor din rural și urban este identică, semnificând comunitatea determinărilor cauzale și efectelor sociale produse.

Gradul de omogenitate a tipurilor de gospodării din rural și al persoanelor aferente gospodăriilor formate din 1 nucleu familial, 2 și 3 nuclee familiale este relativ redus.

La recensământul din 7.I.1992 se remarcă, comparativ cu cel din 5.I.1977, o relativă diminuare a gospodăriilor familiale alcătuite din 1 nucleu familial, o creștere mai accentuată a celor compuse din 2 nuclee familiale precum și a tipului de gospodării nefamiliale, în special a celor alcătuite din 2 sau mai multe persoane. Tipul de gospodării incomplete caracterizează în special foștii cooperatori agricoli, astăzi țărani individuali.

O expresie a modernității gospodăriei rurale este tranziția în ritm accelerat la gospodăria formată dintr-un nucleu familial. Reducerea masivă a gospodăriilor formate din 2 nuclee familiale, scăderea extrem de accentuată până la dispariția efectivă a gospodăriilor compuse din 3 nuclee familiale. *Extinderea și dominarea familiei nucleare complete* ca subsistem social reprezintă convergența acțiunii factorilor economici și sociali. Amploarea afirmării familiei nucleare în mediul rural se datorește: 1. cooperativizării agriculturii și modalității de acordare a loturilor în folosință personală membrilor cooperativelor agricole de producție până în anul 1991, când a început privatizarea în agricultură. 2. emigrărilor de tip rural-urban; 3. convergenței profesionale intercontingente; 4. statutului educațional; 5.

interferenței elementelor de civilizație urbană și formarea continuuului rural-urban etc.

Din numeroase investigații sociologice, efectuate în comunitățile rurale din 30 de județe ale țării, s-au desprins câteva regularități privind corelația dintre talia familiei și structura sa socială. Dimensiunea demografică cu valorile cele mai înalte caracterizează familiile mixte (muncitorești-agrar; agrare-muncitorești; intelectual-agrar); urmând familiile nonagrar muncitorești și intelectuale pure. Familiile agrare pure ale cooperativelor agricole sunt formate în general din 1—3 persoane. În așezările rurale se remarcă în ultimul deceniu creșterea ponderii familiilor incomplete (formate dintr-o singură persoană) caracterizând în general familia agrară pură (cooperativă agricolă, respectiv țărani individuali).

Analizată pe etnii, dimensiunea demografică a familiilor de romi este mult mai mare decât a celorlalte minorități naționale și este formată din mai multe nuclee.

Ca tendință, în perioada socialistă sunt în continuă creștere familiile cu caracter mixt și nonagrar, de diferite tipuri: muncitorești-agrar, muncitorești-intelectuale, muncitorești sau intelectuale pure.

În comunitățile rurale, așadar, a apărut și continuă să se extindă familia nucleară incompletă datorită fluxurilor migraționale intense, în special cele înregistrate în anii 1990—1992, reprezentând un deficit în structura familiei, atât sub raport demografic, cât și social și în special economic.

Mobilitatea teritorială cu caracter permanent în special a componentilor de vârstă tânără smulși din familia rurală a provocat mari perturbări în componența demografică a familiei, afectând optimul structurii generaționale, calitatea compoziției familiei, schimbând diviziunea rolurilor și structura autorității. Migrația rural-urbană a contribuit la diminuarea sau chiar la ruperea temporară sau mai îndelungată a coeziunii familiei de bază, la destrămarea comuniunii componentilor, a funcției de solidaritate uneori la abandonarea părinților etc. Astăzi în sate sunt cazuri rare ale familiilor compuse din 3—4 generații, iar transferul de autoritate înclină spre copii. Funcția biologică a familiei rurale, de natalitate, treptat s-a diminuat din mai multe cauze: economice, sociale, dar în special ridicării gradului de cultură a partenerilor, mai ales a soției-mame. Schimbarea comportamentului demografic, inclusiv a familiilor de tip agrar, ca și existența de mai mult timp a unui dezechilibru demografic pune în pericol viitorul ruralului sub raportul potențialului uman, a forței de muncă. Pe această linie trebuie creată o strategie demografică a populației din rural, măsuri consistente de ordin în primul rând economic, social și cultural-educățional care să ducă în scurt timp la încurajarea natalității populației, la crearea pe parcurs a unui echilibru demografic stringent necesar în comunitățile rurale, indiferent de tipologia acestora, și, în final, la stimularea materială și socială a populației pentru stabilizarea în sate, pentru asigurarea caracterului unei agriculturi rentabile și moderne.

Cel de al doilea factor al arborelui structurii familiale circumscrie evantaiul profesional real și potențial al componentilor ei, diferențierile și similitudinile de status educațional și social intergenerațional, schimbări și succesiuni de statusuri și roluri etc. Numeroase investigații sociologice realizate în perioada anilor 1976—1989 au atestat saltul calitativ pe linie profesională mai ales în cadrul familiilor de cooperativă și muncitori în agricultură.

tura de stat. Trecherile masive pe linia instrucțional-educativă a descendenților din familiile agrare și mixte de diferite tipuri social-economice din rural se concretizează în realizarea unui status educațional de nivelul școlilor profesionale și tehnice, a statusului de muncitor, maistru, tehnician.

Modificările survenite în structura demografică și profesională a familiei din comunitățile rurale atestă tendința de similitudine, de reducere a diferențierilor, comparativ cu familia urbană.

Ne-am referit la funcția economică a familiei rurale realizată practic prin statusul profesional al componentilor.

Întrucât în regimul comunist populația rurală, în speță țărănimea cooperatistă își exercită funcția economică într-un cadru organizațional rigid, și străin intereselor și aspirațiilor acestui important grup social — aria de acțiune era restrânsă, limitându-se la situația gospodăriei personale.

Aplicarea reformei economice, manifestată prin constituirea și reconstituirea dreptului de proprietate asupra pământului, determină și favorizează extinderea funcției economice a familiei rurale ca principala sa coordonată.

Structura socio-economică a familiei rurale din țara noastră reflectă în micro baza economică și suprastructura societății. Familia rurală din satul contemporan se distinge evident la familia tradițională, funcțiile, atribuțiile, structura de autoritate și stilul de conducere sunt în corespondență strictă cu funcționalitatea comunităților rurale, cu modul specific de viață. În comunitățile rurale și-au făcut apariția și se dezvoltă o multitudine de tipuri social-economice de gospodării și familii, în funcție de volumul și sursele de proveniență ale veniturilor, de statusul educațional-profesional al ascendenților și descendenților. Restrângerea demografică a familiei rurale, ca și stabilizarea celei de tip conjugal formată dintr-un singur nucleu reprezintă consecința ridicării statusului cultural-educational, al intensificării mobilității profesionale.

III. Stabilitatea și disoluția familiei rurale

Familia rurală se caracterizează printr-o rată apreciabilă de stabilitate, incomparabil mai mare în raport cu familia urbană.

Analiza comparată rural/urbană a destabilizării familiei la nivelul întregii țări atestă ritmul și proporția redusă a desfacerii căsătoriilor în comunitățile rurale. Această tendință se datorează în primul rând acțiunii pozitive a factorilor care consolidează familia rurală: factori economici, concretizați în similitudinea statusului profesional, în nivelul relativ uniform al veniturilor realizate de cuplul conjugal format; gradul de concordanță a factorilor sociali/status educațional-instructiv-relativ omogen; factori demografici, manifestați prin apropierea grupei de vârstă a partenerilor cuplului conjugal; factori psihologici, concordanța de vederi asupra familiei, opinia despre importanța căsniciei mult mai sedimentată și manifestă în comunitatea rurală etc. Dar să analizăm dinamica ratei căsătoriilor și a ratei de divorțialitate (tabelul 6).

Tabelul 6

Dinamica ratei căsătoriilor și a ratei divorțurilor populației rurale

	25.I 1948	21.II 1956	15.III 1966	I.VII 1970	5.I 1977	I.VII 1980	I.VII 1985	I.VII 1989	7.I 1992
Rata căsătoriilor	11,2	11,2	7,4	6,2	7,3	6,3	5,8	6,4	7,7
Rata divorțurilor	0,89	1,90	0,67	0,14	0,70	0,76	0,63	0,70	0,65

Caracteristic pentru populația rurală este proporția extrem de ridicată a celor căsătoriți, starea de celibat este în consecință practic neglijabilă în special la persoanele cu statut instructiv inferior și mediu.

Tendința de reducere a ratei căsătoriilor după anul 1966, comparativ cu anul 1948 și 1956 se explică prin emigrarea tinerilor din rural. Amploarea căsătoriilor populației rurale față de populația urbană s-a menținut și în anul 1992 când valoarea ratei nupțialității a depășit pe cea din centrele urbane, deși populația rurală reprezintă mai puțin de jumătate (45,7%).

Procesul disoluției familiei rurale prezintă valori mult inferioare celei din urban. Astfel, în anul 1992 raportul ratei divorțurilor între rural/urban se estimează la 0,35.

Repartizând volumul divorțurilor pe tipuri social-economice de gospodării se constată frecvențe relative și absolute mai accentuate în cazul familiilor mixte și nonagrare, în care în general soțul lucrează în ramuri neagricole. Proporția disoluției familiilor de cooperatori agricoli, azi agricultori individuali sau asociați este practic neglijabilă și aceasta în toate comunitățile rurale, atestând odată în plus rolul activ al opiniei colectivității sătești, respectarea unor tradiții transmise din generație în generație, jena socială etc.

Cauzele și motivațiile destrămării familiei sunt multiple: ele sunt de ordin psiho-social, moral, economic și inclusiv fiziologic, determinanți și constante care apar în timp mai scurt sau mai îndelungat și sunt de natură să destructureze sau restructureze viața conjugală atât a celor doi parteneri, cât și a componentelor nucleului familial.

Familia din rural de diferite tipuri, social-economic, de dimensiuni demografice deosebite, de grade de consolidare diferențiate este formată din persoane unite prin relații de căsătorie, sânge și mai puțin prin sistemul adopției. Familia formată dintr-un singur nucleu este prioritar ponderală. Familia rurală prezintă un coeficient cu valori ridicate de stabilitate, datorită componentelor prezente care interacționează și intercomunică conform diviziunii rolurilor și structurii de autoritate bine definite și eficiente.